

MT. F. N. 3
n:o 220 1931.

Saap. 22/1-31

M a a n i n k a

=====

Halolan hovi. Taviniemi.

Matkakertomus syysk. 1930.

Muinaistieteellisen Toimikunnan määräyksestä kävi allekirjoittanut Maaningan pitäjän Halolan hovissa, missä kartanon pihamaalla toimitettiin kaivauksia. Matka aiheutui siitä, että Halolan hovissa toimivan valtion koeviljelyslaitoksen johtaja oli ilmoittanut Muinaistieteelliselle Toimikunnalle pihamaalla esiintulleista rakennusjätteistä m.m. holvatuista kellareista ja toivoi niitä Toimikunnan puolesta tarkastettavan.

Pihamaalla nykyisen päärakennuksen eteläpään kohdalla, missä kulkee leveä käytävä, oli kerran aikaisemmin maa rattaiden alla vajonnut, jolloin paikalla oli huomattu olevan holvatuun maanalaisen kellarin. Kun sellaisen löytyminen oli yllätys eikä rakennuksesta sillä paikalla mitään tiedetty, oltiin uteliaita tarkastamaan lähemmin paikkaa. Kaivaminen paikalla oli jo aloitettu ja sitä jatkettiin, jolloin tuli esille kaksi tiiltä hyvin muurattua ja holvattua kellaria, joiden holvit olivat nyt rauenneet. Kun esille tuli myös rakennuksen kivijalkaa, niin kaivettiin esille hiukan sitäkin. Edelleen sitä tunnustelemalla saatiin selville paikalla olleen rakennuksen pohjakaava. Rakennuksessa oli ollut useampia huoneita tulisijoineen ja rakennuksen toisen (lounaisen) puoliskon alla olivat mainitut kellarit.

Rakennus on entinen Halolan hovin päärakennus, jonka rakennutti vänrikki Magnus Fredrik Tawast 1770-luvulla. Rakennuksen

ta on olemassa vielä alkuperäiset pohja- ja fasaadipiirustukset selityksineen, joten perustusten lähempi selittely ei ole tar-
 1) peen. Mainittakoon vain, että eteisestä lähtevä porraskäytävä oli yhteinen molemmille kellareille. Sen seinät olivat luonnonkivistä muuratut, portaat ladottu litteistä kiviliuskoista. Kumpaankin kellariin johti pieni holvattu käytävä, jonka molemmissa päissä oli ollut ovi. Käytävän korkeus oli 170 cm, kellarin 220 cm. Holvi oli tynnyriholvi, muurattu erikoisista kiilamaisista holvitiilistä (28 x 14 x 5-8,5). Muiden tiilien suuruus 28 x 14 x 7.

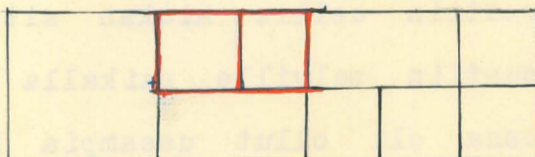
Kaivettaessa löydettiin muutamia esineitä, kuten hopeasormus, jossa oli kullatut tervehtivät kädet, tekijämerkki *J.J.*; rautainen kannus, vihreä uunikaakeli ja joukko fajanssiastian paloja. Löydöt säilytetään kartanossa.

Samalla käytin tilaisuutta hyväkseni tutustuakseni paikkakunnan vanhimpaan asutuspaikkaan, lähellä olevaan Taviniemeen. Niemellä on Savola-niminen talo ja täällä näytettiin talon seinähirrestä lohkaistua palasta, johon oli leikattu vuosiluku 152?. Se oli tavattu nykyisen asuinrakennuksen sisällä olevan erillisen vanhemman kaksihuoneisen rakennuksen seinähirressä, salvoimessa. Viimeinen numero oli tullut sahatuksi pois aikaisemmin uunia tehtäessä. Numeroiden muoto näytti tosin liian kehittyneeltä ollakseen niin aikainen, mutta se mahdollisuus kumminkin on olemassa, että vuosiluku on siirretty toisesta paikasta, joka lisärakennusten vuoksi joutui häviämään.

Talok.

17583-17584

y m.

x vuosiluvun paikka.

Talon ympärillä kerrottiin olevan ja näytettiin minulle lukuisia rakennusten perustusten ja muiden jätteitä. Kerrottiin

1) G. Nikander: Finländska herrgårdar under den gustavianska tiden. Historisk Tidskrift för Finland 1917 s. 26-27.

niiden olleen entisiä "pirttejä". Nähtävästi pirtit ovat olleet erilaisia talousrakennuksia ja niiden olemassa olo viittaa laajaan talouteen. Siitä ovat todistuksena myös nyk. aittarakennukset (seinässä vuosiluku 1700-luvulta) ja kellarit, jotka tavallisen talonpoikaistalouden tarpeisiin ovat ehdottomasti tarpeettoman suuremmoiset. Kaikki on selvästi suuremman kartanotalouden jätettä ja näin ollen tuntuu uskottavalta, että paikka on entisen Tavisalmen kartanon ja aikaisemmin kuninkaankartanon paikka. Talon vanha isäntä mainitsi talon aikaisemmaksi omistajaksi "oululaiset kauppiaat Borkhusin ja Mellinin".

Asiakirjatietoja seuraamalla käy Savolan talon ja Tavisalmen kuninkaankartanon identtisyys selväksi ja epäilemättä talon nykyinen paikka on alkuperäinen asuinpaikka.

Tavisalmelle perusti Savonlinnan käskynhaltia Klemet Henrikinpoika kartanon n. 1545, joka v. 1547 tehdään kuninkaankartanoksi ja on nimismiehen asuntona vuoteen 1587. Sotien rappeuttamana oli kartano ajoittain autiona ja talonpoikain viljelemänä, kunnes se 1600-luvun puolivälissä joutui suuremmaksi osaksi kuulumaan Pietari Braahelle läänitettyyn Kajaanin vapaaherrakuntaan ja vuodesta 1670 reduktioonin loppuun sanotaan Tavisalmea Braahan säterikartanoksi.³⁾ V. 1683 oli Tavisalmi sotilastilana. Ainakin 1700-luvun puolivälissä oli tila von Burghausen-suvun hallussa 1808-1809 vuoden sotaan.⁴⁾ Tämän jälkeen Tavisalmi joutui oululaisen kauppiaan Mellinin yksityisomaisuudeksi,⁵⁾ joka möi tilan talonpojille Hussolle ja Karhuselle, jotka taas puolestaan möivät tilan Savolaiselle v. 1850, josta lähtien tilan nimi on ollut Savola.⁶⁾

Helsingissä joulukuun 18 p:nä 1930.

J. Tuomqvist

- 1) Arwidsson, Handlingar II 265.
- 2) Salenius, Tietoja Tavisalmen ja Kuopion pitäjistä 4s. 40-41.
- 3) Salenius, Tietoja Kuopion tienoista v:sta 1627, siv.13, 3 muist. s. 24.
- 4) E. S. Tigerstedt: Savolax brigadens män 136, 138.
- 5) Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja III s. 136.
- 6) Kauppakirja jäljellä talossa.